

MUZEUL SATULUI

MUZEUL SATULUI — un caz viu sau doar dosar de arhivă?

În vreme ce paginile care urmează pleacă la tipar*, continuă agresiunea declanșată în urmă cu un an asupra unuia dintre cele mai reprezentative obiective cultural-istorice ale Bucureștiului: Muzeul Satului. În cei aproape 60 de ani de existență, vatra de civilizație românească creată în 1936 de marea generație a etno-sociologilor noștri — să amintim dintre ei pe Dimitrie Gusti, Henri H. Stahl, Mihai Pop, Gheorghe Focșă — a devenit în egală măsură motiv de mândrie și act de identitate a capitalei. Dosarul din care au fost extrase textele și adresele înmănușate aici este cu mult mai voluminos deoarece soarta Muzeului satului a atras în ultimul timp în mod constant atenția unor personalități, a unor instituții și mai ales a presei culturale sau de mare tiraj. Se află în dosar și unele piese nepublicabile, de pildă o scrisoare-adresă a directorului muzeului, al cărei text ține de domeniul folclorului, nu de cel al relațiilor dintre instituții din sfera culturii.

Datorăm de la bun început o explicație. Dosarul la care ne referim și care reflectă «aventura» — din păcate tragică — în curs de desfășurare pe Șoseaua Kiseleff, se află în arhiva Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice. S-ar putea pune, pe drept cuvânt, întrebarea în ce măsură este îndreptățită această Direcție și Comisia Națională ce o patronează (CNMASI) să intervină în probleme privind un muzeu. După cum se știe, muzeele și colecțiile au propria lor Direcție și Comisie Națională cu sediul la Ministerul Culturii. Conform doctrinelor create și perfecționate în domeniu de-a lungul ultimelor decenii, monumentele demontate, transportate și refăcute într-un spațiu de expunere din piesele lor originale sau din materiale asemănătoare — soluțiile au fost de obicei mixte — își pierd calitatea și atributele de monument istoric. Fiecare dintre construc-

țiile transportate și instalate în Muzeul Satului a devenit piesă de muzeu, scoatere lor din mediul în care și pentru care au fost create anulând implicit calitatea pentru care se bucură de protecția legii monumentelor istorice.

Dar dacă Muzeul Satului nu reprezintă o «colecție» de monumente istorice, în intenția organizatorilor săi cu șapte decenii în urmă ci poate doar de monumente reprezentative ale civilizației populare de pe întreg teritoriul țării, ansamblul creat la marginea de atunci a orașului, adaptat pitorescului zonei, nu poate fi indiferent Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice. Muzeul Satului a figurat încă din 1955 în lista obiectivelor ocrotite de lege cu calificativul «rezervație de arhitectură», ce nu exprimă poate în modul cel mai adecvat caracterul său, dar nu în aceasta constă problema. Ca ansamblu, ca mod de concepție și de transpunere în teren, ca parte foarte importantă a unei zone protejate a Bucureștiului, Muzeul Satului continuă să figureze pe listele de obiective (monumente, ansambluri, situri istorice) întocmite în ultimii doi ani. Așezământul reflectă o epocă și un mod de abordare a patrimoniului cultural-istoric național care a așezat atunci țara noastră în avangarda inițiativelor de acest fel materializate pe plan mondial. Muzeul satului a conferit și continuă să asigure Bucureștiului un loc de frunte în repertoriul tot mai consistent al muzeelor în aer liber din lume, dintre care unele au fost înscrise în listele patrimoniului mondial.

În cele șapte decenii scurse de la crearea sa, Muzeul Satului a fost o instituție vie, a crescut treptat și a cunoscut modificări mai mult sau mai puțin reușite, s-a străduit să țină pasul cu înnoirile din sfera muzeografiei, dar și-a păstrat trăsăturile definitorii din vremea întemeierii sale. Desigur că sub as-

pectul dotărilor tehnice și al actualilor parametri din domeniul conservării, întreținerii, restaurării și cercetării unui patrimoniu de valoare și diversitatea celui deținut de Muzeul Satului, precum și în raport cu cerințele contemporane ale relațiilor cu publicul și ale funcționării unei instituții cu acest profil, condițiile din ultimele decenii au fost ritrege determinând pierderi și rămăneri în urmă. Se justifică pe deplin inițiativa noii conduceri a muzeului, de după decembrie 1989, de a recupera și introduce, cu înțelegeră și sprijinul Ministerului Culturii, o nouă concepție în dotarea și funcționarea Muzeului Satului.

Prioritatea a fost și continuă să fie dotarea instituției cu o «construcție multifuncțională» — cuprinzând laboratoare, ateliere, depozite, cabinete de lucru și alte spații — a cărei absență are grave consecințe asupra funcționării muzeului și îndeplinirii rosturilor ale. Răspîndirea în cuprinsul ansamblului a acestor funcții, în construcții mai mici, vechi și noi, deși principal preferabilă, întîmpina nari dificultăți practice. Se impunea deci gruparea lor. Dacă de la bun început s-ar fi spus așpicat că este necesară o clădire de anumite dimensiuni și volum, care să pretindă o anumită investiție, s-ar fi studiat și găsit ocol potrivit ce nu putea fi decît la marginea de nord a sitului, perpendicular pe Șoseaua Kiseleff și pînă la marginea lacului, reprezentînd o delimitare topografică a terenului ocupat de exponatele muzeului. Revenea arhitectului găsirea soluțiilor pentru ca noua construcție să se integreze locului.

Dar o asemenea abordare logică a temei s-ar fi lovit poate de greutatea obținerii fondurilor și venea în orice caz în contradicție cu mentalitățile și procedeele adînc înrădăcinate în ultimele decenii, conform cărora una punem și alta facem, una cerem și obținem la mijloace și alta avem în vedere, sperînd sau chiar avînd certitudinea că pe parcurs mijloacele materiale se vor completa.

În foarte mică măsură și în mod neadecvat, rosturile viitoarei «construcții multifuncționale» le împlinea vechea clădire cunoscută sub numele de «Școala de agricultură», construcție cu etaj de la începutul secolului, care, fără a fi înscrisă individual în lista monumentelor istorice, prezenta interes fie și numai datorită vârstei aproape centenare, reprezentativității pentru epocă și faptului că

a precedat extinderea Muzeului satului, desfășurată în 1955 în jurul ei. Locul ocupat de «Școala de agricultură», cu frontul la Șoseaua Kiseleff, era cel de minimă lărgime a sitului, gîtit între șosea și lac. Este totuși explicabil și firesc de ce la prezentarea în vara anului 1990 a unui studiu tehnico-economic ce prevedea completarea clădirii vechi cu corpuri noi de construcție care respectau în bună măsură scara generală a sitului, inițiativa să obțină un aviz cu recomandări. De aici înainte lucrurile au scăpat de sub control deoarece, după cum porniseră, respectarea normelor legale și controlul nici nu mai erau posibile. Cu toate adresele și apelurile, inclusiv respingerea proiectului de execuție în februarie 1991, s-a trecut la demolarea fără aprobare a bieteii «Școli de agricultură», acuzată de a fi infectată iremediabil de ciuperci, și s-au excavat fundațiile. Proiectul de execuție respins s-a dovedit a fi pînă la urmă o construcție modernă desfășurată pe cca 100 m lungime, 30 m lărgime și aproape 17 m înălțime, un adevărat colos care, dacă se va finaliza, va face ca în ansamblul de la Muzeul Satului el să devină principalul element al compoziției iar toate modestele construcții țărănești ce-l înconjoară să se transforme în justificări subsidiare ale prezenței sale, cu front cît un stadion, la Șoseaua Kiseleff.

Nu este în intenția acestor rînduri reconstituirea mecanismelor prin care s-a ajuns ca această megalomană construcție polivalentă sau multifuncțională să depășească cu betonul înălțimea primului etaj și să năzuiască mai departe spre cer. Strategiilor și mentalităților deja invocate li s-au adăugat foarte probabil orgoliul creatorului, lipsa de măsură a unui beneficiar entuziast lipsit de experiența necesară întrevederii rezultatelor finale, sistemul financiar anchilozat și aberant moștenit care a determinat argumentări neoficiale de genul «trebuie pornit repede, oricum, deoarece se pierd banii», dacă nu cumva au mai fost și alte mobiluri. Chiar dacă s-a ajuns în ceasul al doisprezecelea, nu este totuși încă prea tîrziu pentru a opri la acest stadiu lucrarea și pentru a cumpăni, împreună cu toți cei cărora nu le este indiferent Muzeul Satului cu înfățișarea creată în urmă cu șapte decenii, ce este de făcut de aici înainte.

RADU POPA

vicepreședinte CNMASI